

KRONIKA

Mezinárodní vědecká konference Šlechticův žid, žid šlechticem. Židovské elity a židovská šlechta v novověku a moderní době / Szlachcic i jego żyd, żyd i jego szlachcic. Elita żydowska i szlachta żydowska w czasach nowożytnych i epoce najnowszej. 4. dubna 2013, Zámek Tovačov.

Pod záštitou Centra pro hospodářské a sociální dějiny Filozofické fakulty Ostravské univerzity (dále CHSD) a ve spolupráci s Akademií Jana Długosze v Čenstochové (AJD) se dne 4. dubna 2013 uskutečnila mezinárodní vědecká konference věnovaná šlechtickým a židovským elitám a jejich vzájemnému prolínání a ovlivňování v období novověku a v moderních dějinách. Místem konání byl zámek v Tovačově, jež ve své nedávné historii vlastnili původem židovští velkopodnikatelé z rodiny Gutmannů.

V průběhu celého jednání zaznělo 11 rozmanitých příspěvků v českém a polském jazyce. Vedením a moderováním konference a následujících diskuzí byl pověřen Janusz Spyra (AJD), který se ujal úvodního slova, ve kterém vytyčil některé cíle, k nimž mělo toto setkání historiků přispět. Ve svém prosluvu hlavně zdůraznil výměnu zkušeností a dosavadních závěrů z badání jednotlivců a navázání kontaktů pro další případnou spolupráci, která by mohla přinést rozšíření poznatků v dané problematice.

První blok tří českých příspěvků zahájil Pavel Kocman z Židovského muzea v Praze. Ve svém příspěvku *Vztah šlechty a židů na Moravě v raném novověku* osvětlil závěry dlouholetého výzkumu, na kterém se podílel také Helmut Teufel ze Společnosti pro dějiny židů v České republice. Pavel Kocman ve stručnosti představil dějiny židovské menšiny od konce středověku do 19. století v oblasti Moravy. Především vyzvedl, že vrchnost ve velkém měřítku pronajímala židovskému obyvatelstvu právo na palírny a koželužny. Z této skupiny se pak později vydělila část židovského podnikatelstva.

„...abychom je za poddané přijali a jim živnosti přáli...“ – církve vrchnost a židé na Moravě v raném novověku – touto citací zahájil svůj referát Jan Al Saheb z Muzea Těšínska v Těšíně a CHSD. Židé představovali pro svou vrchnost silný ekonomický potenciál a často vyhledávaný zdroj příjmů. Tuto skutečnost autor rozvádí na konkrétním vztahu židovské obce s olomouckým biskupstvím v 16. a 17. století. J. Al Saheb uvedl, že židé byli na panstvích olomouckých biskupů pronajimateli mýtného regálu, palíren, a dokonce celého panství.

První blok uzavřela Hana Legnerová ze Státního oblastního archivu v Litoměřicích (*Židé knížat z Lobkowicz v 1. polovině 17. století*). Knižata z rodu Lobkowiczů vstupovala do přímého kontaktu s ži-

dovskými obchodníky a využívala jejich finančních služeb. Legnerová se ve své zprávě zaměřila na panství Roudnice nad Labem v době vlády Polyxeny z Lobkowicz a jejího syna Václava Eusebia. Lobkowiczové zde působili jako ochránci židovské obce, ale k jejich kontaktům s ní docházelo pouze zprostředkovaně přes vrchnostenské úředníky. Zato s pražskými dvorními židy přicházeli Lobkowiczové do osobního styku opakovaně.

Po krátké diskuzi a přestávce otevřel druhý blok Janusz Spyra, který se rozhovořil o vzájemných vztazích mezi šlechtou a jejími židovskými poddanými v novověku (konkrétně do roku 1848). Ve své práci se zaměřil na oblast Těšínska a Opavska. Dle slov J. Spyrý byl tento vztah přínosný pro obě skupiny. Pro šlechtu to znamenalo přísun financí a židům to dávalo možnost obživy a mnohdy právo na pobyt.

Barbara Kalinowska-Wójcik (Uniwersytet Śląski, Katowice) se věnovala postavení židovského obyvatelstva na slezském panství Pština od 17. do začátku 19. století. Hlavním zdrojem pro tento výzkum se stal Archiv pštinských knížat, zejména roční finanční správy, které vedl Úřad rent. Stejně jako na jiných panstvích i zde si židé vydělávali obchodem s lihovinami a provozováním krčem.

Dopolední blok zakončil svým vystoupením Dariusz Złotkowski (AJD), jenž prezentoval na příkladech každodenní hospodářské spolupráce vztahy šlechty a židů v pohraničí Slezska, Velkopolska a Małopolska v 19. století. Právě v tomto období se rolnictví dostalo pod silný vliv rodícího se průmyslu a na těchto změnách se výrazně podílelo židovské obyvatelstvo. Židé stále více projevovali snahu o pronájem šlechtických hospodářství, jako byly třeba mlýny, papírny nebo manufaktury.

Odpolední část konference otevřel Jan Županič (Univerzita Karlova). Hovořil o nobilitaci osob židovské víry v Rakousku a Prusku. Zatímco v Rakousku probíhaly od konce 18. století židovské nobilitace bez větších problémů, v Prusku byl trend zcela odlišný. Pruské vyšší kruhy byly vůči osobám jiné víry zdrženlivější. Židé zde mohli získat titul za finanční dary nebo za zřízení charitativní nadace či dobročinného spolku.

Jako další se ujal slova Tomáš Krejčík (CHSD) a ve stručnosti přitomně seznámil s historií brněnského ústavu šlechticů, který byl nejstarší institucí svého druhu v habsburské monarchii. Stálé členky řádu nosily na svém oděvu odznak, který si od roku 1811 musely samy zaplatit. Pro tento účel byl zřízen účet evidující příchozí platby. V první polovině 19. století navázala matka představená kontakt s židovským brněnským bankéřem Filipem Gomperzem, který ji pomáhal získané peníze dále investovat.

Aleš Zářícký (CHSD) se ve svém referátu v podstatě vrátil na zámek v Tovačově a rozhovořil se o jeho majitelích, nobilitované židovské rodině Gutmannů. Posluchače podrobneji obeznámil s životními osudy bratrů Wilhelma a Davida. Oba na začátku své kariéry, v polovině 19. století, působili ještě jako dietrichštejnští poddaní, kdežto na konci století je můžeme nalézt jako nobilitované příslušníky ekonomických elit. A. Zářícký však podotkl, že ačkoliv byli bratři povýšeni do šlechtického stavu, nepřevzali společenskou roli typickou pro aristokracii. Také nákup tovačovského panství byl spíše investicí, nikoli krokem ke zbudování rodového sídla. Tato autorova myšlenka podnítila velmi živou diskuzi.

Sławomir Górzynski (Polskie Towarzystwo Heraldyczne, Warszawa) představil svůj dlouholetý výzkum o šlechtických nobilitacích v oblasti Halicě. Autor položil otázku, koho lze vlastně v 19. století považovat za žida, jelikož většina nobilitantů před svým povýšením konvertovala ke křesťanské víře. S. Górzynski v připravené prezentaci seznámil účastníky konference s erby nobilitovaných židovských rodin, v nichž se mnozí nobilitanti snažili poukázat na svůj halický původ.

Celou konferenci zakončil Václav Horčíčka (Univerzita Karlova), který vylíčil životní příběh kněžny Elsy von und zu Liechtenstein, rozené Gutmann, tedy z již výše zmíněné židovské velkopodnikatelské rodiny. Elsa konvertovala ke katolické víře a po smrti svého prvního manžela se podruhé provdala za následníka trůnu Františka z Liechtensteina. Tento neobvyklý sňatek budoucího panovníka s dívkou z židovské rodiny porušoval dobové konvence.

Po posledním příspěvku následovala hojná diskuze o nastínečných problémech. Závěrečného zhodnocení se opět ujal Janusz Spyra, který označil celé setkání za velmi podnětné pro další bádání. Společným výstupem všech účastníků bude sborník.

Kateřina Šuláková (Včislová)

9. mezinárodní studentská vědecká konference AntopoWebu. 17.–18. október 2013, Západočeská univerzita v Plzni, Plzeň.

Pracovné úspěchy v akejkolvek oblasti života vyciňne začínajú počas štúdia, kedy okrem čerpania vedomostí si mladí ľudia vymieňajú svoje skúsenosti nielen so svojimi učiteľmi, ale i navzájom medzi sebou. V skupine mladých antropológov a začínajúcich vedcov z príbuzných disciplín existuje už ukotvený priestor v podobe študentských vedeckých konferencií Antropowebu na Západočeskej univerzite v Plzni (ZČU).

V októbri 2013 sa konala už deväta konferencia, ktorá zavŕšila desaťročnú existenciu tohto sympatického a dynamizujúceho projektu. Otvorený priestor pre prednášateľov z troch krajín (domácej Českej republiky, Slovenska a Poľska) a najmä bohaté diskusie naplnili sálu štátnej vedeckej knižnice v Plzni v dňoch 17.–18. októbra 2013. Konferenciu s názvom *Antropologie na pomezí oborů – Anthropology unlimited* v uvoľnenej atmosfére otvorili zástupcovia organizačného

tímu Radek Světlík a Jiří Woitsch z Etnologického ústavu AV ČR. Dvojďdňová konferencia bola rozdelená do šiestich panelov spolu s 28 príspevkami.

Prvý príspevok o politickej filozofii západného sveta *Anarchismus a antropologie. V obezřetném soužení proti politické filozofii* prezentoval Petr Hušek (Masarykova univerzita, [MU]). Túto epochu autor datoval od obdobia 3000 rokov pred Kristom, od chápania politiky Aristotela. Podľa neho politika prikazovala vedu a správne formy vládnutia. Grécky filozof akoby zasadil strom politickej filozofie, ktorý opäť rekvituloval až Machiavelli venujúci sa otázke politiky a etiky. Tie podľa Machiavelliho nemajú nič spoločného. P. Hušek ďalej približoval úlohu učenie Hobbesa a jeho kontraktnej filozofie, kde sú všetci proti všetkým. Prezentoval ďalšie formovanie politickej antropológie prostredníctvom názorov Montesquieho a Rousseaua na všeobecnú vôľu a abstraktnú rovinu. Ďalší autori ako Tocquev, Hume, Burke a Bentham. Prelom 19. a 20. storočia prináša konflikt politickej filozofie a terénneho výskumu politickej antropológie, ktorý bol od polovice minulého storočia bol vysporiadaný podobou veľkých ideológií ako liberalizmus, konzervatizmus, socializmus a komunizmus.

Tomáš Hamejs (MU) v príspevku „*Bud' může dělat religionistiku, nebo vědu*“: *interdisciplináriský esej o tradicích vzdělávání budoucích vědců mezi religionistikou, psychologii, sociologii a antropologii* hovoril o religionistike ako o vede, ktorá má byť nekonfesijnou, teda nikomu nepomáhajúcou. Nemá prinášať vlastnú náboženskú a byť angažovaná v náboženskosti, ktorá je podľa autora neobjektívna a vo svojej podstate nesprávna. Tu hranici s teológiou a týmto vyhradil prvú hranicu religionistiky ako vedy. Druhú hranicu T. Hamejs vymedzil ideológiou. Konkrétnejšie smermi etnocentrizmom, reprezentovaný napr. orientalizmom či postkolonializmom. Táto hranica tvorí motiváciu k religionistike ako kurzu na univerzite a náboženstvom. Religionistika mala korene ako etablovaná veda už v polovici 19. storočia, ale akosi bola umlčaná, a opätovne sa pre svoje systematické štúdium a výskum objavila až v 60., resp. 70. rokov minulého storočia. Tretou hranicou religionistiky bola hranica vedy. Religionistika podľa prednášateľa nemá svoje vlastné metódy ani konsenzus ako moderná veda. Uplatňovaný v nej je princíp systematickej antropológie a nezakotveného konštruktivismu. Otvára sa teda otázka, ktorá tematizovala príspevok, či sa robí religionistika, alebo veda.

Martin Váňa (ZČU) predstavil príspevok *Archeologie nás: Studium vlastní minulosti jako klíč k poznání archeologických transformací*, ktorý bol niekde na hranici alternatívnej vedy a klasickej archeológie. Prezentoval, že archeológia je vedou antropologickou a modernitu tejto vedy vidí bádani 19. až 21. storočia. Tento doktorand ZČU predstavil v príspevku vlastný príbeh z detstva a miesto, kam sa ako chlapec do veku 12 rokov chodieval hrať. Archeologickými prístupmi analyzoval opustené miesto, kde si so svojimi kamarátmi postavili pred viac ako 13 rokmi skrýšu a kde podľa

vlastných slov zanechali mnoho archeologických prameňov. Originálnym podaním prezentoval plastové fľaše, kovový odpad alebo obaly od potravín, ktoré zanechali v tejto archeologickej lokalite. S istou mierou recesie nechal v publiku kolovať fľašu minerálnej vody rovnakej značky, akú našiel na mieste výskumu. Snažil sa napr. datovať obal horalky, ktorú našiel vo svojom výskume. V diskusii vystala otázka, či jeho výskum je publikovateľný a či má nejakú víziu pre budúce aplikovanie. Autor priznal, že jeho nápad spracovať takto materiál je ojedinelým prístupom a podľa vlastných slov nevidí možnosti v dohľadnom čase podobne pracovať vo výskumoch v masovom meradle.

Doktorandka MU Věra Slovákova predstavila v príspevku *Being a Girl in a Moravian Village in the Eighteenth Century* jeden z mála referátov z oblasti histórie. V svojom príspevku analyzovala vidiecke prostredie dediny Křenovice neďaleko Brna, kde pre analýzu miestneho obyvateľstva použila súpisy podaných z rokov 1754 až 1805 a súpisy sirôt z rokov 1720 až 1805. Príspevok sa pohyboval na pomedzí historickej demografie, historickej antropológie a mikrohistórie. Autorka tematizovala otázky miesta žien v spoločnosti, životného cyklu, rodiny, sociálnej nestability a individualizmu. Pre mladé dievčatá, vyrastajúce bez rodičov, bola jedinou šancou na dobrý vyjad, samotatne si zarobiť peniaze na svadbu. Podľa súpisov autorka deklarovala životné príbehy žien, ktoré pracovali rok po roku zvyčajne v rôznych rodinách a statkoch, pričom sobášny vek dievčat bol zvyčajne okolo 25 rokov. Záznamy teda hovorili o ženách žijúcich na okraji spoločnosti, ktorých životy boli sprevádzané rôznymi okolnosťami. Pri niektorých prípadoch sa stretávame s poznámkami o „zlom správaní“ či nemanželských deťoch. V. Slovákova zaujímavou komparovala osudy dvoch sestier, dvojčiek, narodených v roku 1705, z ktorých jedna sa vydávala ako 29-ročná, a jedna umrela ako žobráčka o tri roky neskôr. Ich brat mal pritom rozsiahly majetok, i napriek tomu sa nedokázal postarať o svoje sestry. Príspevok bol ďalším prípadom, ktorý vyvracal tézu Hajnalovej línie o európskych typoch rodín.

V druhý deň konferencie Ondřej Stulík (ZČU) v príspevku *Sociální antropologie v politickém personalismu: důstojnost člověka a legitimita* hovoril z pozície politológa, ktorý inovuje metodické prístupy o antropologické nazeranie na politické ideológie a systémy. Konkrétne si vybral politiku personalizmu stavajúcu na dôstojnosti človeka založenej na náboženskom učení. Podľa tejto teórie sa pozerá na človeka ako na Božie stvorenie, ktoré je stvorené na Boží obraz. Politika sa riadi morálnymi zásadami a podľa prednášateľa objavuje čo je dobré a správne v styku s inými. Téma bola rozdelená na tri časti, v ktorých boli predstavené ciele personalizmu. V tejto teórii ide o spoločné dobro spoločnosti, nezasahovať do priestoru iných, čo má byť službou tejto teórie. A tretím zákonom je „zlaté pravidlo“ nesené heslom nádej. Podľa záverov autora je personalizmus len veľmi ťažko aplikovateľnou teóriou. Tu zvýraznil úlohu sociálnej antropológie, ktorá

by mala zavádzať do praxe politologickú teóriu. Prezentácia bola apelom do vlastných politických radov, ktoré by mali aplikovať nové prístupy k teórii politologickej vedy.

Nikola Balaš (ZČU) vyvracal tému konferencie s názvom svojho príspevku *Anthropology limited*. Po akademickom roku Durham University vo Veľkej Británii, v Mekke antropológie sa snažil predstaviť obmedzenia a hranice antropológie. Prezentoval vývoj tejto vedy na príklade Českej republiky a predstavil vlastný príbeh, v ktorom hovoril, že vyštudoval prvý až tretí stupeň vysokoškolského štúdia na jednej univerzite čím bol veľmi vo svojom formovaní limitovaný. Porovnaním magisterského štúdia medzi Veľkou Britániou a Českou republikou pokračoval N. Balaš vo prezentovaní svojho názoru o limitovaní antropológie. Prezentoval systém vzdelávania na britských ostrovoch, kde študujú v trimestroch a počas akademického roka študenti absolvujú len 7 kurzov. V študijnom programe nie sú žiadne skúšky a vzdelávanie stavia na vlastnom uvažovaní študentov, ktoré sa má formovať prostredníctvom písania esejí. Pre porovnanie, v Českej republike je v magisterskom stupni štúdia až 27 kurzov končiacich skúškou a každý semester absolvuje študent 6 až 7 predmetov. Záver z tohto porovnania formuloval Balaš tak, že magisterské štúdium veľa nového študentovi nedáva. Forma seminárov na britských univerzitách tkvie najmä v práci študentov mimo hodiny, kedy si čítajú literatúru a profesor na stretnutí s nimi hovorí iba o základných informáciách, teda ostatné je na aktivite študentov. V Británii je štúdium platené a výrazne sa to odrzkadľuje už vo vybavenosti knižníc a dostupnosti literatúry. Na záver doktorand ZČU zhodnotil pozitíva štúdia v Čechách, ktoré videl v bezplatnom dostupe k štúdiu a množstve skúšok, ktoré nútia študentov veľa sa naučiť. Na britských ostrovoch je v školách rozvinutý systém štipendií, formovania prostredníctvom esejí, príležitosti na inovatívne formy štúdia a informácie a rovnako sa študenti môžu rozvíjať a špecializovať podľa vlastného záujmu.

Václav Walach (MU) a nim prezentovaná *Dialektika cigánské férovky: příspěvek z kritické antropologie bezpečnosti* bola súčasťou predposledného panelu konferencie. Prezentovaná téma bola príspevkom ku kritickému antropológii bezpečnosti, ktorú predstavil D. Golstein kritickou komparatívnou etnografiou bezpečnosti, teda istý „pohľad zdola“ na problematiku, oproti rozvinutému štátocentризmu. Terminológia „cigánskej férovky“ označuje synonymum „desať na jedného“, teda nespravodlivú fyzickú konfrontáciu. Autor interpretoval výskumné tézy skúmané v teréne ako vojnu medzi čiernymi a bielymi, teda formu boja akou bojujú Rómovia proti Nerómom. Venoval sa interpretácii, ktorá sa stala najbežnejšou, teda že tieto konflikty spôsobujú najmä novopristaňovaní Rómovia. Mnohí z nich prišli do lokality „za rodinou“ po strate svojho bývania v domácom prostredí. Antitéza na druhej strane hovorí o tom, že proti sebe stoja slušní jedinci verzus tí neprispôsobiví. Nejde páušálne o Rómov, ale ide o prípady bez rozdielu etnicity.

Predstavil moment negácie negácie medzi kriminalitou a kriminalizáciou. A prípady, že konflikty sa množia v období kedy neprichádzajú sociálne dávky a ľudia sú tak agresívnejší.

V ďalšom príspevku *Prístupy k štúdiu obyčajového práva u nás a v zahraničí* bola tematizovaná problematika zvykového a obyčajového práva v podaní Simony Ulčovej z Právnickej fakulty ZČU. V úvode autorka charakterizovala tému terminologicky, pri ktorom definovala termín obyčaj nad slovo zvyk. Zvykové právo sa i v mladšom období zavádzalo na miestach, kde sa už generácie obyvateľov riadili týmito spôsobom, pričom stále chýbala legislatíva, ktorá by sa danej problematike venovala. V niektorých regiónoch Slovenska sa takto dodržiavalo zvykové právo ešte v 80. rokoch minulého storočia. S. Ulčová prezentovala napríklad prípad záduhu, ako typu rodiny a obyčajov rozšírenej najmä na území juhoslovenských národov. Prvé výskumy právnych noriem na základe etnologickej výskumov sa v slovanských krajinách objavovali na prelome 19. a 20. storočia. Na území Slovenska sa o tento výskum pokúšal Augustín Ráth v roku 1907 dotazníkovou metódou o zvykoch a obyčajoch miestneho obyvateľstva. Zber dát žiaľ nebol nikdy vykonaný, a teda právnym historikom a etnológom chýbajú informácie o normách, ktoré ovplyvňovali správanie sa obyvateľstva. Skutočný „boom“ vedeckého záujmu o problematiku však plne prepukol až takmer o storočie neskôr, v 80. rokoch minulého storočia. V praxi sa však ukázalo, že najlepšia metóda pre určenie zvykového práva bolo porovnanie etnologickej záverov s archeologickými zisteniami. Neexistovala presná hranica medzi obyčajovým právom a morálkou, ktorá by sa dala exaktne vymedziť a precedens sa stávali dôvodom kodifikácie zvykového práva. Európske zvykové právo bolo založené na tradícii, čo sa nedá povedať o anglo-americkom práve či práve islamských krajín. Koniec koncov, najlepšie vidieť prelinanie etnológie a histórie práva v témach rodinných obyčajov, života na vidieku či v dedičskom práve.

Konferencia Antropowebu opäť ukázala, že nielen antropológia je vedou nelimitovanou, ale aj vedecký záber, témy a prístupy mladých vedcov nepoznajú hranice. Vzájomným odovzdávaním skúseností, všeobecným záujmom a diskusiami prebiehajúcimi aj počas prestávok a večerného banketu sa účastníci a prísediaci v mnohom mohli obohatiť nielen z odborného, ale i ľudského hľadiska.

Ján Golian

Workshop Prameny k dejinám raně novověké habsburské diplomacie (1600–1750). 15. listopadu 2013, Ústav historických věd Fakulty filozofické Univerzity Pardubice, Pardubice.

V polovine listopadu minulého roku se na půdě Ústavu historických věd Fakulty filozofické Univerzity Pardubice uskutečnil mimořádně zajímavý workshop věnovaný pramenně základně k dějinám habsburské diplomacie v letech 1600–1750. V podstatě se jednalo o pracovní setkání řešitelů projektu

GA ČR *Česká a moravská šlechta v habsburských službách (1640–1740)*.¹ K aktivní účasti bylo rovněž pozváno několik „externích“ vystupujících (M. Bundová, T. Černušák, Z. Hojda, M. Hrušková, P. Marek a Z. Smíšek). Moderování jeho jednotlivých bloků a navazujících diskuzí se ujal hlavní řešitel projektu Jiří Kubeš.

První blok programu zahájil svým vystoupením Jiří Hrbek (Akademie věd ČR), který se pokusil uceleným způsobem shrnout základní aspekty vývoje evropského výzkumu diplomacie raného novověku od počátku 19. století až po současnost. Pozornost věnoval přínosu tzv. nových politických dějin v druhé polovině 20. století, inspirovaných moderními proudy (historická antropologie apod.) a přinášejících témata doposud v převážně pozitivistické historiografii opomíjená. Pavel Marek (Univerzita Pardubice, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích) detailně hovořil o dosavadním zahraničním i domácím výzkumu působení španělských vyslanectví u císařského dvora v letech 1558–1641 a dále představil nejdůležitější relevantní historické prameny (vyslancské relace, instrukce, písemnosti spojené se jmenováním do španělských vojenských církevních řádů či řádu Zlatého rouna). Tomáš Černušák (Moravský zemský archiv) přítomně seznámil s výsledky svého studia depesí papežských nunciů u císařského dvora z počátku 17. století (zejména na příkladu nuncia A. Caetaniho) a s nimi úzce souvisejícími instrukcemi, jimiž Státní sekretariát v Římě činnost nunciů řídil.

V druhém bloku nejrve vystoupil Zdeněk Hojda (Univerzita Karlova) s analýzou doposud v podstatě neznámého rukopisu ze sbírek pražského Umělecko-průmyslového muzea – štabuchu Johanna Plawe z Plauen, mindenského vyslance u mírového kongresu v Münsteru a Osnabrücku (1644–1649). Plawe prostřednictvím památníku sbíral podpisy zúčastněných vyslanců včetně jejich erbů či dobových portrétních rytin. Jiří Kubeš se zaměřil na analýzu obsahové struktury a výpovědní hodnoty instrukcí pro habsburské diplomaty z druhé poloviny 17. století a počátku století následujícího. J. Kubeš vycházel jak z poznatků současné historiografie, tak z vlastní zkušenosti se studiem souboru instrukcí z přelomu 17. a 18. století. Jiří Havlík (Praha) se zaměřil na rozbor deníku Františka Oldřicha hraběte Kinského v letech 1663–1672, do něhož si jeho autor také zaznamenával dojmy z diplomatických misí k polskému dvoru v první polovině 60. let 17. století.

V prvním odpoledním bloku zazněly dva příspěvky. Předmětem vystoupení Rodislava Smíška (Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích) byly slavnostní vjezdy (kavalkády) císařských vyslanců do Říma v 17. a na počátku 18. století, v jejichž dramaturgii příjždějící veřejně demonstrovali svou osobní moc, bohatství a společenské postavení. Martin Krumholz (Akademie věd ČR) se zaměřil na širší spektrum vi-

¹ Bližší informace k projektu viz <http://uhv.upce.cz/cs/gacr-project-nobility-and-diplomacy/> (cit. 7. 3. 2014).

zuálních forem reprezentace císařských ambasadorů v první polovině 18. století (okázaly vjezd, adekvátně vybavené obydlí, pořádání slavností či účast na nich), na jejichž „povinnou“ realizaci vyslanci vynakládali mimořádně vysoké sumy peněz, často hranicící s jejich možnostmi nebo je dokonce překračující.

V druhém odpoledním bloku byl dán prostor začínajícím historikům, kteří v rámci navazujícího magisterského resp. postgraduálního studia zpracovávají tematiku císařských vyslanců. Monika Bundová (Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích) představila svůj výzkum každodennosti císařského diplomata Gottlieba Amadea z Windischgrätzu (1630–1695) na základě dochovaných archivních pramenů (deníky, relace z diplomatických misí u dvorů římsko-německých knížat a kurfiřtů). Monika Hrušková (Univerzita Pardubice) představila projekt své disertační práce, zaměřené na každodennost císařských diplomatů v Polsku ve druhé polovině 17. století. Její výzkum se soustředí nejen na rozbor dochované korespondence císařských diplomatů s vysokými císařskými úředníky či přímo s polskými králi a jejich manželkami, ale rovněž příslušných instrukcí, dobových novin a letáků, preskriptivních příruček pro diplomaty či panegyrické literatury. Martin Bakeš (Univerzita Pardubice) se v rámci svého výzkumu zaměřil na osobnost Antonína Jana hraběte Nostice, císařského velvyslance ve Švédsku v letech 1685–1690, tedy během vlády Karla XI.

Je nutno zdůraznit, že se pardubický workshop jeho pořadatelům velmi povedl. Přítomní nepochybně ocenili obsahovou stránku jednotlivých vystoupení a bohatou diskuzi. K velmi dobrému dojmu přispěla také příjemná organizace akce.

Jiří Brňovják

Doktorandský workshop Šlechta a její každodennost mezi středověkem a moderní dobou. 6. prosince 2013, Olomouc, katedra historie Filozofické fakulty Univerzity Palackého.

Dne 6. 12. 2013 se konal na katedře historie Filozofické fakulty University Palackého v Olomouci další ze série pracovních workshopů, na kterých doktorandi z oboru historie představují projekty svých disertačních prací, možnosti výzkumu konkrétních historických problematik a rovněž pak dostupnou pramennou základnu a otázky metodiky. Seminář tak mohl, díky diskuzi a reflexi přednesených témat mezi účastníky, přispět k ujasnění některých problémových momentů ve výzkumných projektech, anebo poskytnout další podnětné myšlenky. Je také zvykem, že prezentacím doktorandů předcházejí výstupy pozvaných historiků. Tématem posledního setkání byla široce pojatá problematika dějin každodennosti šlechty a seznámení s možností pramenné základny. Úvodních přednášek se zhostili Pavel Marek (Jihočeská univerzita, Univerzita Pardubice) a Jiří Brňovják (Ostravská univerzita v Ostravě).

Pavel Marek ve svém referátu s názvem *Habsburská monarchie a Španělsko v 16. a 17. století. Šlechtické vazby mezi oběma habsburskými impérii před-*

stavil projekt, jehož náplní je zkoumat vzájemné vazby mezi rakouskou a španělskou větví habsburské dynastie. Nejprve přítomné seznámil s dosavadní českou i zahraniční historiografií věnující se sledované problematice a s dostupnými archivními prameny. Vyzdvihl tak dřívější bádání našich historiků v Simancasu (A. Gindely, J. Borovička, V. Kybal, B. Chudova, J. Polišenský aj.), ale také představitele současného výzkumu u nás (Josef Forbelský, Milena Hajná ad.) a v zahraničí (Friedrich Edelmayer, Hildegart Ernst, Vanessa de Cruz Medina ad.). Hlavní důraz autor kladl na sféru politické komunikace. Představil proto činnost španělských vyslanců u císařského dvora i strategie, které tyto diplomaté využívali k získání středoevropských šlechticů. Hovořil proto o tzv. vazalech (vasallos) a klientech (servidores), kteří vstoupili do diplomatických vztahů mezi habsburskou monarchií a Španělskem. Mezi vybrané jedince se tak řadili četní příslušníci vysoce urozených šlechtických rodů jako např. Kolovratové, Fürstenberkové či Dietrichsteinové. Významnou úlohu zde pak především sehrála kontaktní místa, kde se tyto šlechtici setkávali se zahraničními politickými a kulturními vlvy a kde vstupovali do služeb španělského krále (důležitými místy byl např. Madrid, Brusel, Vídeň a Praha).

Druhý přednášející Jiří Brňovják vystoupil s příspěvkem *Stavovství z moci úřední – formalizace přístupu do stavovské korporace v pobělohorském období na příkladu Moravského markrabství*. Autor se dlouhodobě zabývá problematikou šlechty, nobilitací a přetvářením stavovské společnosti, a představený projekt tak vychází ze záměru vysledovat některé podstatné momenty v dějinách šlechty, které pozměnily její postavení nejen v centralizující se habsburské monarchii, ale i ve stavovském státu. Ten procházel specifickým vývojem s ohledem na měnící se strukturu šlechtického stavu a nárůstem počtu nových šlechticů. Tak jako v případě nobilitací, u kterých došlo z původního slavnostního aktu k přechodu k formálně úřední praxi v kompetenci dvorských kanceláří, také udělování inkolátu (práva obyvatelského) a proces přijímání šlechticů do stavovských obcí doznaly v pobělohorském období jistých změn. Jiří Brňovják proto provedl rozbor a zhodnocení dostupné pramenné základny, především z hlediska její vypovídací schopnosti. V souvislosti se zaměřením probíhajícího projektu pak dále seznámil přítomné se svými poznatky na příkladě pramenů týkajících se Moravského markrabství. Zde zdůraznil především nutnost obsáhlého zpracování vybraných kvaternů moravských zemských desk. Vysvětlil také vývoj procesu přijímání do stavovských korporací, jejich podmínky a zvláštnosti, až do zániku stavovských ústav v polovině 19. století.

Poté následovaly výstupy doktorandů. Lenka Maršálková (Univerzita Pardubice) prezentovala svůj zajímavý referát s názvem *Nemoc v životě barokního aristokrata: Zdravotní stav Waltera Xavera z Dietrichsteina (1664–1738) ve 20. letech 18. století*. Příspěvek byl zaměřen na představení osobnosti

knížete Waltera Xavera Dietrichsteina a autorka se především zabývala myšlenkou, do jaké míry měl jeho nepříliš dobrý zdravotní stav vliv na osobní a kariéru život. Walter Xaver, ač předurčen od narození k církevní dráze, si totiž zvolil světskou kariéru, a přestože měl velmi dobré předpoklady k tomu, aby se prosadil v dvorské společnosti, nakonec této možnosti nevyužil, působil pouze v zemských úřadech (především Markrabství moravského). Vystává proto otázka, co bylo důvodem tohoto neúspěchu. Kromě jiného zde totiž mohly mít vliv právě jeho četné zdravotní problémy, které jej provázely po celý život. Autorka ve svém zajímavém líčení bolestných neduhů knížete vycházela především z dochované zdravotní dokumentace, která obsahuje originály dopisů, koncepty a abstrakty či lékařské zprávy s mnoha doporučeními a radami k úspěšné léčbě, ale čerpala také z korespondence s hrabětem Aloisem Thomasem Raimundem z Harrachu.

Dále vystoupily se svými podnětnými referáty dvě doktorandky z Ostravské univerzity v Ostravě. Jako první Jana Knapíková s bilančním referátem na téma *Prameny ke studiu šlechtické každodennosti I. polovina 20. století*. V něm nastínila problematiku výzkumu každodenního života aristokracie českých zemí ve 20. století, především pak v éře první republiky, což, jak autorka sama zdůraznila, není doposud z hlediska dějin šlechty dostatečně probádané období. Ačkoliv rokem 1918 šlechta v českých zemích formálně zaniká, ze společnosti rozhodně nemizí a dále posiluje u sebe i navenek svou specifickou výlučností danou vybraným chováním, původem a životním stylem. Právě střípky z dějin každodenního života aristokracie (odívání, bydlení, strava i zábava) mohou o jejím životě vypovídat více než jen viditelné politické či hospodářské aktivity. Jistý problém však představuje dochovanost rodových archivů, především pak z hlediska jejich dostatečné výpovědní hodnoty. Autorka tak seznámila přítomné s dostupnou pramenou základnou a popsala podrobněji některé typy dochovaných archiválií, metody a přístupy k nim (např. osobní deníky, návštěvní knihy, rodinné účty a korespondence ad.). Na konkrétních případech pak demonstrovala využitelnost zmíněných pramenů (např. některé zajímavosti ze života rodu Boos-Waldeck z Vizovic).

Tématiku každodenního a rodinného života aristokracie pak přiblížila ve svém referátu také Kateřina Šuláková, s názvem *O čem se ve společnosti nehovoří aneb rodinný život moravského šlechtice v polovině 19. století*. I ona se podrobněji rozhovořila o metodice výzkumu a využitelnosti vybraných archivních dokumentů, přičemž zdůraznila především přínosnost pramenů osobní povahy, a to soukromou korespondenci, memoáry a osobní či cestovní deníky. Ty mohou, v případě že se dochovají, poskytnout badateli zajímavý vhled do osobního života jednotlivce ze šlechtické společnosti, a vytvořit tak plastičtější představu o jeho každodennosti. Sama autorka pak ve svých názorných ukázkách vycházela z dostupných deníků a korespondence hraběnky Gabriely z Žerotína, rozené Almázy

(1816–1896), manželky Zdeňka Arnošta z Žerotína (1812–1887). To jí umožnilo nahlédnout do některých tajů rodinného života šlechty, v tomto případě do patrně nepříliš šťastného manželství hraběnky, a pootevřít tak dveře do zdánlivě nedobytného šlechtického domu.

Přednesené referáty seznámily přítomné pedagogy i doktorandy se zajímavými projekty, které se dotýkají dějin šlechty z různých problémových pozic. Na jedné straně jsme mohli sledovat vysokou diplomatickou hru šlechticů ve službách panovníka a proměny stavovské společnosti, na straně druhé pak každodenní životy i trápení konkrétních šlechticů. Obsáhlé diskuze, které po každém příspěvku následovaly, pak pomohly objasnit některé klíčové teze projektů a také přinesly nové podněty pro další práci. Nejen to, ale i příjemná, takřka předvánoční atmosféra, početná kulisa posluchačů a dobrá organizace přispěly ke zduaru tohoto setkání.

Adam Polášek

Kdo jsou lidé na Hlučínsku – stálá expozice Muzea Hlučínska, Hlučín.

11. ledna tohoto roku byla v Muzeu Hlučínska na hlučínském zámku slavnostně otevřena stálá expozice s názvem *Kdo jsou lidé na Hlučínsku*. Na jejím vytvoření se podílel tým autorů a odborných spolupracovníků, mezi nimiž najdeme Metoděje Chrástceckého (ředitel Muzea Hlučínska), scenografa Národního divadla moravskoslezského v Ostravě Davida Baziku, kunsthistorika Jiřího Junga (Ostravská univerzita v Ostravě), historiky Jiřího Nemináře (Univerzita Karlova), Pavla Kladiwu (OU), Ninu Pavelčíkovou (OU), Viléma Plačka aj.

Jednotlivá údobí vývoje Hlučínska vymezuje časová osa, umístěná na malém nádvoří hlučínského zámku. Osu představuje šest úseků cihlové zdi obsahujících několik desítek pro Hlučínsko zásadních dějinných událostí. Zeď je „rozlámána“ do šesti částí reflektujících pět zásadních dějinných zlomů v dějinách Hlučínska (1740, 1918, 1920, 1938, 1945).

Vlastní expozice umístěná v přizemí bývalé zadní hospodářské části hlučínského zámku je rozčleněna do šesti tematických celků. Z prostorových důvodů byla zvolena koncepce šesti tematicky zaměřených dřevěných boxů: (1) hranice území: řeka Opava jako hranice – historické mapy ukazující proměny hranic (politická hranice se nekryla s hranicí olomoucké diecéze, historická vazba k Moravě a tzv. moravectví), celnice a přechody a pašování, připojení Hlučínska a původní územní nároky Republiky československé, delimitační komise, určení severní hranice Hlučínska, výstavba opevnění, situace po II. světové válce; (2) války a armády: slezské války, války s Rakouskem a Francií vedoucí ke sjednocení Německa, I. světová válka (významní hlučínské rodáky, např. stíhací eso Paul Billik), branná povinnost v RČS a kasárna v Hlučíně (hraničářský pluk), II. světová válka (Hlučičané ve wehrmachtu, zajetí, ostravsko-opavská operace

ad.), poválečná situace a povinnost rukovat do československé armády; (3) územní správa: pruská správa, tzv. Kulturkampf, připojení k Československu (neumožnost se svobodně přihlásit k německé národnosti), neúspěšná snaha o integraci Hlučínska, volby, školství a tzv. Privatunterricht, poválečné období (odsun a kolektivizace); (4) rodina a péče o obec: životní příběh v rodinném kruhu úzce spojený s církevními obřady (narození, křest, sv. přijímání, bířmování, sňatek, smrt, pohřeb), každodennost, rituály a zvyky, tradiční oděv vs. kroj (fenomén černých nevěst – černé leknice jako sváteční oděv na svatbu i do rakve), péče o obec (výstavba kostelů, brigády a akce Z), výstavba a péče o vlastní dům (velké rodinné domy, výpostlost, výpomoc při stavbě), obecní slavnosti spjaté s církevními svátky (odpuštění, krmáš, strassenfest); (5) hospodářství: práce a výdělek – zemědělství (šlechtické velkostatků, drobní a střední zemědělci), místní podniky (továrna na zpracování lnu v Chuchelné knížat Lichnowských, Holuschova továrna v Dolním Benešově), cesty za prací (hornictví, podomní obchod, stavební profese, „rajzující“ po Německu), situace po I. světové válce a během I. republiky (hyperinflace, krize, nezaměstnanost, cesty za prací do Německa), situace po válce (kolektivizace a socialistické hospodářství); (6) identita: jazyk a dialekt, české vs. německé školství, náboženství a náboženský život (moravština v kostele, poutě, církevní slavnosti, misie ad.), role církve (Cyprían Lelek a kněží sdružení kolem Katolických novin), důraz na pořádek (povinnost uklízet veřejný prostor).

Expozice dále pokračuje v podkroví, jehož prostory jsou vymezeny osudím a příběhům obyčejných lidí. Je zde promítán 40 minutový sestřih výpovědí pamětníků, jsou zde vystaveny a ostře nasvíceny fotografie, dopisy, pohlednice, svaté obrázky a další dokumenty ryze osobní povahy. Vedle nich se pak jakoby ze tmy zjevují zapomenuté předměty, zdánlivě bezcenné půdní haraburdí, které ale výrazně vypovídá o dějinách kraje (boty ze Stalingsradu, kabát, ve kterém se vrátil hlučínský voják ze sovětského zajetí, „kípa“, tedy nůše podomních obchodníků, nosička plechů na koláče, německá červená knihovna, aktovka se školními sešity z pruské éry, erb knížete Lichnowského, obraz císaře Viléma II. atd.).

Doprovodné texty jsou v české a německé jazykové mutaci. Každý z boxů je vybaven monitorem, na němž návštěvníci mohou shlédnout krátký stylizovaný dokument a to rovněž v polském a anglickém jazyce.

Součástí Muzea je nová badatelna s knihovnou a bohatým digitálním archívem disponujícím velkým množstvím dobových fotografií a dokumentů a zejména stovkou nahrávek výpovědí hlučínských pamětníků. Musím s radostí konstatovat, že zde nemáme co dočinění s obligátními zámeckými prostory tvořenými čínským pokojem, modrým pokojem či pokojem s míšeňským porcelánem, a „vkusně“ doplněnou výstavou lidových krojů, nýbrž progresivně pojatou expozicí svobodně (sebe)reflektující region Hlučínska.

Aleš Zářický

Útisk – charita – vyloučení. Sociální 19. století. 34. symposium v Plzni k problematice 19. století. 27. února – 1. března 2014, Západočeské muzeum v Plzni, Plzeň.

Ve dnech 26. února až 1. března 2014 proběhlo v Plzni již 34. symposium o problematice „dlouhého“ 19. století, které každoročně doprovází kulturní festival Smetanovské dny. Hlavní téma setkání avizoval již jeho název i podtitul: *Útisk – charita – vyloučení. Sociální 19. století*. Záštitu nad akcí převzala Filozofická fakulta Univerzity Karlovy a Západočeské muzeum, na jehož půdě se jednání konalo.

Teze konference, které pořadatelé pracovně nazvali *Mezi charitou a vyloučením*, naznačili dvě dimenze pojetí sociální otázky: na jedné straně neblahou situací dolních vrstev společnosti v 19. století, na druhé straně snahy o její řešení. Stejně jako před rokem, kdy jsem psal zprávu o konferenci na téma *Chudoba a chudinství*,² která také silně akcentovala sociální otázku, myslím si i nyní, že se jedná o aktuální téma. Na konferenci vystoupilo více než třicet řečníků z předních českých (a současně i dvou zahraničních) historických a kulturních institucí. Snad vzdálenost způsobila, že vystoupili pouze dva řečníci z Moravy a Slezska. Naprostá většina příspěvků byla velice kvalitně prezentována záživnou a zábavnou formou.

Dle obsahu by bylo možné příspěvky rozdělit na dvě skupiny: kulturní a sociální. Již v tezích konference pořadatelé naznačili, že sociální otázka bude přednostně nazírána prizmatem dějin kultury, což je pochopitelné i díky tomu, že setkání je součástí rozsáhlé kulturní akce (Smetanovských dnů). Pojem „kulturní“ u první skupiny příspěvků je však nutné vnímat spíše v užším slova smyslu, protože se jejich autoři snažili nalézt odraz sociální otázky v maličkých a architektonických dílech, mezi řádky literárních děl, popř. „na prknech“ divadel. Druhá skupina příspěvků nahlížela na problematiku očima sociální historie. V této skupině se objevily práce o nezaměstnanosti, posttrkovém zákoně, který úzce souvisel s přenesením chudinské péče na obce, o charitativní činnosti (např. ve velice poutavém vystoupení o rumfordské polévce pro chudé) ad.

Z mnoha vystoupení bylo patrné, že 19. století je v nás stále velice živé. Problém, co je sociální otázka, nebyl stále dořešen, stejně jako řada pojmů s ním spojená, jako je např. chudoba, nouze, blahobyt, bohatství. V tomto ohledu nepřineslo odpověď ani popisované setkání. Jen minimum příspěvků bylo zaměřeno metodologicky. Jednotlivá témata vytvářela „pouze“ pestrou mozaiku, která však nevytvářela nějaký ucelený pohled. Patrné však z příspěvků bylo, že 19. století je v sociální otázce stoletím interpretace. V první polovině 19. století se můžeme setkat se snahou o pojmenování problému. Mění se pohled na chudobu, která je nově nazírána jako osobní problém, nedostatek píce a zahálka. V druhé polovině 19. století

² *Historica : Revue pro historii a příbuzné vědy* 4, 2013, č. 1, s. 121.

se začíná hledat institucionalizované řešení. Stále více je zřejmé, že sociální otázka je strukturální problém, který je nutné řešit komplexně na úrovni celé společnosti. Cesta k sociálnímu zákonodárství, jak je známe dnes, však byla ještě velice dlouhá.

Stejně zajímavé jako průběh konference byly také doprovodné akce: výstavy v galeriích, muzeích a vědecké knihovně, které se věnovaly reflexi sociální otázky v 19. století.

Domnívám se, že je možné konferenci celkově hodnotit spíše kladně z hlediska koncepce, organizace, přednesených příspěvků a aktuálního propojení tématu historického se současným diskurzem. Můžeme se také těšit na kolektivní monografii, která bude výstupem z konference.

Stanislav Knob

Vzdělanec na provincii / Uczony na prowincji. Setkání druhé: Historik na provincii v novověku. Seminář k 200. výročí úmrtí Leopolda Johanna Scherschnika (1747–2014) / Historyk na prowincji w czasach nowożytnych. Wielogłos z okazji 200 rocznicy śmierci Leopolda Jana Szersznika (1747–2014). 21. ledna 2014, Cieszyn (Polsko), Książnica Cieszyńska.

Dne 21. ledna 2014 uspořádali Wydział Filologiczno-Historyczny Akademii im. Jana Długosza w Czestochowie (dál AJD) a Centrum pro hospodářské a sociální dějiny Filozofické fakulty Ostravské univerzity (dále OU) v prostorách Książnice Cieszyńskiej v Cieszyně v rámci cyklu konferencí *Vzdělanec na provincii / Uczony na prowincji* druhé setkání nazvané *Historik na provincii v novověku / Historyk na prowincji w czasach nowożytnych* věnované dvoustému výročí úmrtí Leopolda Johanna Scherschnika / Leopolda Jana Szersznika (1747–2014), těšínského historika a zakladatele nejstaršího veřejného muzea v zemích Koruny české (1814).

Na rozdíl od prvního setkání konaného v Ostravě na jaře roku 2013, věnovaného obecně vzdělanostním vrstvám mimo hlavní evropská kulturní centra, upřeli účastníci druhého semináře pozornost (mj. také v souvislosti s dedikací akce) výhradně k historickému „řešení“ a jeho vykonavatelům. Jednání zahájil hlavní organizátor akce Janusz Spyra (AJD), který zúčastněné zástupce historické obce seznámil s programem jednání. J. Spyra následně vystoupil s referátem nazvaným *Z Těšína do Prahy a zpět*, který byl věnován jubilatovi, těšínskému exjezuitovi Leopoldu Johannovi Scherschnikovi. Spyra jej představil jako typického osvícenského intelektuála se širokými vědeckými zájmy, přírodními disciplínami počínaje a humanitními nekonče, mezi nimiž nezanedbatelnou roli hrála historie. O generaci mladšímu Faustinu Ensovi, shodou

okolností spoluzakladateli Slezského zemského muzea v Opavě (1814), a jeho soupudníkům působícím na sousedním Opavsku se věnoval prof. Milan Myška (OU).

Ličením přístupu k pramení a jeho důvěryhodnosti představil zajímavou osobnost císařského historioografa ale geniálního fabulátora dějin Abrahama Hosemanna (1561–1617) Marek Cetwiński (AJD). Bohužel, s referátem nepřítomného Marcina Wodzińského (Uniwersyt Wrocławski) *Maskilova samota (dilemata židovských reformátů na konci 18. a počátku 19. století)* měli přítomní možnost se seznámit pouze prostřednictvím přednesu J. Spyry.

Na půdu Těšínského knížectví auditorium vrátil Tomáš Krejčík (OU), který se zaměřil na genealogické a heraldické zájmy L. J. Scherschnika. Další vystupující – David Pindur (Muzeum Těšínska) ve svém referátu *Kaplan historikem. Pravda víry nebo pravda historie?* přítomným představil na příkladu generálního vikáře římskokatolické frýdecké farnosti Josefa Karla Schippa prostředí historiků z řad církevních hodnostářů. Radim Jež (Muzeum Těšínska) prezentoval život a dílo dvou historiků-úředníků: zemského poslance a správce statků těšínských Habsburků Mathiase Kasperlika von Teschenfeld a zaměstnance moravsko-slezského gubernia, brněnského starosty a říšského poslance Christiana d'Elverta. Aleš Zářický a Michaela Závadná (oba OU) nastílnili v referátu *Zlatá éra historické topografie v českých zemích* historizující momenty v díle předních topografů Čech, Moravy a Rakouského Slezska 2. poloviny 18. a počátku 19. století, mezi nimi i d'Elvertova učitele, benediktnina Gregora T. Wolného. Avizovaný program semináře uzavřel svým vystoupením Lumír Dokoupil (OU), který se ve svém příspěvku zaměřil na sousední Opavsko, kde v prostředí intenzivního národního boje konce 19. a počátku 20. století působil ve stínu silných osobností Vincence Praska a Josefa Zukala také historik, filolog, etnograf a v neposlední řadě předseda Matice opavské Václav Hauer (1860–1942).

Následovala diskuze, v níž si účastníci pracovního setkání položili otázky: *Co je provincie?* resp. *Kdo je vlastně historik?* (povolání či profese, normy) atd. Diskutující upozornili také na výkladové nuance v polském a českém jazyce, zejm. při užívání slov *provincie*, *periferie*, *intelektuál*, *vzdělanec* atd. Články a především pak výsledky diskuze by měly být, spolu s výstupy připravovaného třetího setkání *Literát na provincii v novověku / Literat na prowincji w czasach nowożytnych*, které se uskuteční v létě letošního roku v polské Čenstochově, otištěny na stránkách připravované publikace.

Aleš Zářický